

F O L Y Ó I R A T O K   S Z E M L É J E

(Folyóiratok és hírlapok irodalomtörténeti vonatkozású cikkei.
Munkatársak: *Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Brisits Frigyes,*
Pintér Jenő.)

I. Folyóiratok.

A Cél. — 1933. évf. 10. sz. Méhely Lajos: *Berzeviczy Albert fajszer-
lélete.* Vitacikk.

A Pesti Hírlap Vasárnapja. — 1933. évf. 38. sz. *Emlékfüzet Her-
czeg Ferenc születése hetvenedik évfordulójára.* (A jeles íróra vonatkozó sok
képpel.) A füzet cikkei: Bónyi Adorján: *Herczeg Ferenc.* Tömör, magvas jel-
lenzés. „Nem öregedik meg, mert megfürdik a sárkány vérében: a magyar nem-
zet lelkében, amelyet nem elég érezni, hanem hirdetni és szolgálni kell, mint ő
tette minden könyvében.“ — Harsányi Zsolt: *Hetven év.* Herczeg Ferenc élet-
útjának rövid áttekintése. — Csathó Kálmán: „*Ne érzelegj, kadét.*“ Jellemző
adatok Herczeg Ferencről, mint magánemberről. — Farkas Imre: *Látogatás*
Herczeg Ferenc édesanyjánál. Érdekes adatok a nagy író és édesanyja viszo-
nyához. — Pannonius: *Herczeg Ferenc nőalakjai.* „Női alakjai nem égi, de
nem is pokoli lények, hanem csak emberek.“ — Tamásy Ernő: *Herczeg Ferenc*
és a magyar történelem. „Herczeg Ferenc történelmi tárgyú regényeiben és
színdarabjaiban a költő képzelő- és kifejezőereje Mohács nemzetének sorsán
való elborulás ösztönzéséből gyulladt ki, kapott szárnyat.“ — Balla Antal:
Herczeg Ferenc a politikus. „Minden szónoklatnál és agitációnál többet hasz-
nált a köznek az ő zajtalan, de szívós és céltudatos közéleti tevékenysége.“

Aevum. (Milano.) — 1933. évf. 2—3. sz. Oscar Márffy: *Lettere inedite*
di due Arcivescovi ungheresi al Card. Federico Borromeo. Forgách Ferenc eszter-
gomi érseknek Nagyszombatban 1607 december 23-án kelt, — és Pázmány Péter-
nek Pozsonyban 1619 január 3-án kelt, Borromeo Frigyes milánói bíbornokhoz
intézett, eddig kiadatlan latin levele. (Ez az érdekes adatközlés olasznyelvű
tájékoztató kíséretében különnyomatban is megjelent, Milano. Società editrice
„Vita e Pensiero“, 1933. 4 l.)

Budapesti Szemle. — 1933. évf. 9. sz. Kapi Béla: *Az etikai elem*
Arany Jánosnál. Arany költészete a költői, nemzeti és emberi erkölcs gyö-
nyörűséges egyesülése. — Szinnyi Ferenc: *Novella- és regényirodalomunk a*
Bach-korszakban. A Bach-korszak a magyar regény és novella megizmosodásá-
nak és óriási számbeli megnövekedésének kora. Ekkor vívja a magyar eredeti-
ség döntő és végül is diadalmas csatáját a francia romantikával, s ekkor éri
el mind több alkotása a világirodalmi színvonalat. — Kéky Lajos: *Oláh Gábor*
regény-trilógiája. A táltos fiú, A szárnyas ember és az Új evangelium című

regények tanulmányserű bírálata. „A regény több méltánylást érdemel részleteiben, mint egészben. A történetnek minden irrealitása mellett is szép és szívünkhöz szóló, hogy' álmodja széppé az életet, hogy' tesz egy nagy hit és vágy rabjává egy nem közönséges lelket.“ — 10. sz. Berzeviczy Albert: *Széchenyi Stádiuma megjelenésének százados fordulója*. Elnöki megnyitó az Akadémia 1933 X. 2-i ülésén. — Szász Károly: *A Kisfaludy-Társaság alapítói*. Tömör, kegyeletes megemlékezés első szépirodalmi társaságunk tíz alapítójáról. — Marczali Henrik: *Berzeviczy Gergely magyar alkotmánytervezete Napoleonnak ajánlva* (I.). A Napoleon számára, 1809-ben készült alkotmánytervezet magyar fordításának közlése. — Oláh Gábor: *Irányszatosság és irodalom*. Nem kell félnünk attól, hogy az irodalom teljesen hasznossági irányzatúvá fajul. Nem pedig azért, mert a három leghatalmasabb és legköltőibb érzés, a szerelem, a természet és a mulandóság érzése, sohasem rendelhető alá hasznosságai célnak, még művészi formájában sem. — Császár Elemér: *Arany János és Gyulai Pál egy fiatal hölgy torzító tükrében*. Sós Margit Arany János irodalmi ellenzéke (Pécs, 1933. 90 l.) című művének elítélő bírálata. — 11. sz. Kornis Gyula: *A költő és a lélekbúvár*. Herczeg Ferenc irodalmunkban a gyermeki lélek egyik legnagyobb ismerője. A gyermekek lelkének kis ablakain nagy-szerűen be tud látni, mert a maga gyermekkori lelkében teljesen otthonos. A költő karizmatikus lélek-búvár volt mindig s Emlékezéseiben is az. A tudományos pszichológusoknak ikertestvérük: csakhogy „módszernek“ nevezett szerszáma sokkal ékebb és gazdagabb veretű. — Marczali Henrik: *Berzeviczy Gergely magyar alkotmánytervezete Napoleonnak ajánlva*. (II. és bef. közl.) Berzeviczy Gergelyben két eszme tartotta a lelket. Egyik a szabadság: annak érvényesülése minden akadály közepette; a másik az evangélikus hithez való ragaszkodás. — Kéky Lajos: *Abonyi Lajos*. Eredeti és rokonszenves írói típust képvisel irodalmunkban Abonyi Lajos. Életét úgy formálta a sors, hogy annak élhetett, amihez kedve volt. Megismeri s szívébe fogadja a magyar középosztály eredeti alakjait s a magyar patriarchális élet jellemzetes képeit. Nagyon szerette a népet s ez a szeretet megszépítette annak életét és eszményítette lelkét. Népies novelláiban van igazi ereje. — Berzeviczy Albert: *Herczeg Ferenc üdvözlése az Akadémiában*. (Elnöki beszéd 1933 október 2-án, Herczeg F. születésnapja 70-ik fordulója alkalmából.) Herczeg F. ma elismert vezére a magyar szépprózának, annak minden ágában, a regényben, színműben s a kisebb elbeszélő műfajokban.

Debreceni Szemle. — 1933. évf. 6. sz. Laurentzy Vilmos: *Apácai Csere János Calendarium Perpetuum*. Apácai Csere János Encyklopaediája XXIV. részének, az öröknaptárnak s a hozzátartozó jéolásoknak ismertetése és közlése. — 7. sz. Hankiss János: *Debrecen a francia népszerű regényben*. Adrien Robert La Princesse Sophie (1851) és Clémenc Robert Kossuth ou les Hongrois (1851) című regényének tanulmányserű, részletes ismertetése. — Simon László: *V. Hugo Cromwelljének egyetlen és eddig ismeretlen magyar fordítása*. Viktor Hugo Cromwellje 1837-ben szólal meg magyar nyelven, Dobos János egykori, híres ceglédi református lelkész fordításában. A műből csak az I—II. felvonás fordítását tartalmazó 278 lapnyi, kéziratot töredék maradt ránk. — Lengyel Imre: *A világháború képe regényirodalmunkban*. Az első regénycsoport szerint a világháború: nemzeti tragédia (Szabó D.: Elsodort

falu), a második szerint: az ember tragédiája (Herczeg F.: Arany hegedű; Zilahy L.: Két fogoly; Oláh G.: Deák György); a harmadik szerint: életiskola (Balassa I.: Front; Komáromi J.: Zúg a fenyves és A régi szerető); a negyedik szerint: megváltás egy rosszabb élethől (Berkes I.: Sáfárszek; Gesztési Balogh G.: Katakizma); a riportregények szerint: vadászkaland, amely másokat is érdekelhet. (Markovics Rodion.) — 10. sz. Gaál István: *A természet-rajongó Gárdonyi*. (I.) A természeti igazság keresésében és a természeti lények szerepeltetése módjában Gárdonyi a francia Karr Alfonzhoz áll legközelebb.

Élet. — 1933. évf. 14. sz. Pornay Gyula: *Garay János költészete*. Garay költészete híd Vörösmartyótól Aranyig. Főindítékai: a szefetet és szervelem, családí érzés, vallás, hazaszeretet és szabadságvágy, illetőleg demokratikus érzelmek. Ezek művészi együtthangzása a Csatár című műve. — 15. sz. Brisits Frigyes: *Irodalmi önismeret*. (Az esztergoni katolikus író-napon elmondott beszéd.) A katolikus irodalom alaptétele az a paradoxon, hogy nincs külön műfajiságú katolikus irodalom, hanem vannak írók, akik katolikusok és ugyanakkor tehetségek, művészek, alkotó erők. — (N. N.): *Levél az esztergomi trónapról*. „Egy szemtanú kritikai észrevételei.“ — 16. sz. Berényi László: *Versenyt az esztendőkkel*. Babits Mihály költészetének jellemzése. A kettős egyéniség harcában az emberrel szemben a költő mindig erősebb Babitsban, innen elzárkózási vágya, a Végtelenen át a szépség felé való emelkedése. — 17. sz. Alszeghy Zsolt: *A gáláns irodalom kora*. (A budapesti katolikus főiskolán tartott tíz előadás egyikének vázlata.) Az 1711 és 1786 közti kornak egyéni vonásai s ezek magyarázata az ú. n. gáláns szellem uralomra jutásával érthetők meg. E szellemből származtatható az alkalmi költészet divata is, továbbá az új műfajok: az elmélkedő levél, a bölcselkedő verszet, államregény. — 19. sz. Censor: *A filmgyártás nője az 1932—33. évben*. (Gondos film-szemle.) — 20. sz. Boros Vilma: *Batsányi János*. Kegyeletes megemlékezés a Kassai Magyar Múzeum alapítójáról; pályája összefoglaló méltatása. — 23. sz. Dobó Sándor: *János ritéz*. Kacsogh Pongrác — Petőfi műve nyomán készült — népszerű daljátéka a Király Színház 689 előadásán kívül a Nemzeti Színházban, az Operaházban és sok vidéki színpadon sikert artott.

Erdélyi Helikon. — 1933. évf. 7. sz. Halász Gábor: *A három Babits-arc*. Az első arc a korszerű, a nemzedéki. A kortárs-Babitsot a valóság exotikuma érdekelte. Világát a szép szavak és játékos formák ködtestéből maga teremti: minden, ami reális, ingerli, de minden inger elveszti realitását, mihelyt hozzányúl. A második arc a fejlődő, az alkalmazkodó. Ha költészetét addig a képzelet szerepjátszása jellemezte, stílusát a dekoráció, most hangban és mondanivalóban személyesebbé válik (Sziget és tenger). Az Istenek hálnak, az ember él e. kötete idillben próbálta rögzíteni az átmenetet, összeforrasztani a terveket és a meglevőt. A harmadik arc a visszatérő, az örök. Az új kötet (Versenyt az esztendőkkel) diadalmas vállalása a maga által is elhagyottnak, a modornak, amely e fokon már a lényegét jelenti. A valóság exotikuma most a valóság viziójává tágul. — 8. sz. Csuka Zoltán: *Szenteleky Kornél* (1893—1933). Kegyeletes megemlékezés a nemrég elhunyt vajdasági íróról. Családi neve Sztankovics Kornél volt; főművei: a Kesergő szerelem s az Isola Bella című regények és az Úgy fáj az élet című novelláskötet.

Erdélyi Múzeum. — 1933. évf. 7—9. sz. Veress Endre: *Gr. Kemény József*. (1795—1855. Bef. közl.) Amit rendkívüli szorgalmával Kemény József a honismertetés terén művelt, avval maradandó emléket állított magának az irodalomban. (A tanulmány függeléke közli gr. Kemény József 1833-ból származó napló-könyvét és irodalmi munkásságának 244 dolgozatra utaló könyvészeti jegyzékét, továbbá a személyével kapcsolatos képek és hasonmások felsorolását.) — Hofbauer László: *Döbrentei Gábor Erdélyi Magyar Tudós Társasága*. (1817—1821.) A Társaságot — a bécsi udvar rideg ellenzése miatt — nem sikerült megszervezni, de azért e törekvések az akadémiai mozgalmak fejlődéstörténetében jelentős helyet foglalnak el. — Hofbauer László: *Döbrentei Gábor ismeretlen akadémiai tervezete*. Adatközlés a M. T. Akadémia kézirata alapján.

Győri Szemle. — 1933. évf. 4—6. sz. Vargha Danján: *Költő szépségek Szent Imre őslendájában*. (II. és bef. közl.) A Szent Imre-legendá írója Vargha D. szerint Boldog Maurus, eszmei célokat tartott szem előtt és gyönyörű irodalmi művet alkotott; az író lelkének szükségleteként született meg az Imre-legenda, melyben szinte kiáradó érték a keresztény magyar életszeretet. — Lám Frigyes: *A győri német színészet története 1742—1820*. (II.) A tanulmánynak Benyovszky Károly (A pozsonyi m. színészet tört. 1867-ig) nyomán közölt érdekes adata, hogy a legelső magyar színjátékos Győrött Nuszöl (· Nauseul) József bécsi burgtheateri színész volt 1802-ben. Győrött három darabot adatott elő — magyar nyelven — társaságával, amely összesen négy tagból állott. — Kozocsa Sándor: *Ráday Gedeon ismeretlen levelei*. Borbély Mihály tiszaroffi birtokosra vonatkozó három levél 1737—1745-ből.

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1933. évf. 3—4. sz. Horváth Cyrill: *A verses Katalin-legenda és a neoplatonizmus*. A szerző — egy a Minervában megjelent cikkel szemben — kétségbe vonja, hogy a Katalin-legenda platonikus szellemű alkotás. Szerinte tagadhatlan, hogy vannak skolasztikus elemei. — Viszota Gyula: *Gr. Széchenyi István elmeállapota és halála*. (II. és bef. közl.) Az idetartozó adatokból kitűnik, hogy Széchenyi a beszámíthatlanúságig elborult elméjű volt, mikor Almási Balogh Pál a döblingi tébolydába kísérte. A beteg állapota 1851-ig a legnagyobb mértékben aggasztó volt, majd némi nyugodtság, sőt 1857-től a házkutatásig határozott javulás mutatkozott. A házkutatás ismét izgatottá tette, búskomorsága újra erőt vett lelkén s ily állapotában önkézzel vetett véget életének. — Solt (Spender) Andor: *Dramáirodalmunk német kapcsolatai 1792-től 1837-ig*. (II. és bef. közl.) Egy európai értelemben vett romantizmus kialakításában a német motívumoknak legfeljebb annyi szerepük volt, hogy regényes hangulatukkal megkönnyítették a francia romantizmus divatjának elterjedését. A magyar és német dráma kapcsolata esetében is megismétlődött egész irodalmunk fejlődéstörténeti elve: az európai forma és nemzeti tartalom forrt össze egy sajátos magyar szintézisbe. — Waldapfel József: *Katona első történeti drámái*. (II.) Az Aubigny Clementia és az István, a magyarok első királya című darabok részletes elemzése, különös tekintettel e drámák kialakulásának külső és belső indítékaira. — Adattár: Rexa Dezső: *Írói tiszteltetik a Nemzeti Színházban 1858—60-ban*. — Gulyás József: *Kazinczy F. ismeretlen levelei Szentmiklóssy Alajoshoz*. (1814 február 27—1820 szeptember 15.) — U. a.: *Gr. Teleki József legelső kéziratai*

a sárospataki könyvtárban. — Gálos Rezső: *Verseghy F. ismeretlen dráma-töredéke.* (Zotmund.) — U. a.: *B. Orczy Lőrinc kiadatlan levelei.* (4 lev. 1750-ből.) — Halász Gábor: *Gyulai P. gyermekkori verse.* (Villám és sír. Ballada.) — U. a.: *Két Bessenyei-dokumentum.* (Kollár Adám két fölterjesztése a királynéhoz.) — Waldapfel József: *Egy régi pesti címűtár színész- és drámatörténeti adatai* (1815-ből). — U. a.: *Amor és a halál.* (Verseghy ily című versének forrásával.) — Kozocsa Sándor: *Petelei István levelei Gyulai Pálhoz* (9 lev. 1881—1898-ból). — U. a.: *Török Károly levele Gyulai P.-hoz az 1874-es Petőfi-kiadás ügyében.* — Timár Kálmán: *Egressy Gábor szobra.* — Gálos Magda: *Juranits László levelei Batsányi Sándorhoz* (17 lev. 1822—1837-ből). — Kerekes Emil: *Tompa Mihály egy ismeretlen levele* (1857 március 16). — Könyvismertetések: Kerekes Emiltől, Solt Andortól, Hegedűs Zoltántól, Szabó Dávidtól, Zádor Imrétől. — Irodalomtörténeti repertórium az 1932. évről Kozocsa Sándortól.

Kereskedelmi Szakoktatás. — 1933—4. évf. 1—2. sz. Rubinyi Mózes: *Herczeg Ferenc.* Meleghangú megemlékezés a hetvenedik születésnapját ünneplő költőről (utalással szépirodalmi művei gazdasági vonatkozásaira).

Katholikus Szemle. — 1933. évf. 10. sz. Várdai Béla: *Herczeg Ferenc.* Abszolút magaslatokat ért el nemcsak a regény és novella terén, hanem a drámai költészet legváltozatosabb műfajaiban. Különösen a novellának néhány világmestere közt foglal helyet. A kifejezés elméssége, talpraesett szellemessége, komikai ereje tekintetében a magyar elbeszélő prózát előtte el nem ért tökéletességre emelte. Ha nem tartozik is kimondottan katolikus íróink közé, mégis a legnemesebb írói egyéniség mindazok között, akik a millenium táján a liberalizmus vizein útnak indultak. — 11. sz. Juhász Kálmán: *Egy olaszországi tanulmányai közben püspökséget veszített tudós.* Verancsics Faustus életének áttekintése.

Literatura. — 1933. évf. 8. sz. Innocent Ernő: *Filléres irodalom, vagy irodalom fillérékért?* Csak a kiadóknak kellene kisebb haszonnal megelégedniök és a filléres irodalom irodalomná lehetne. — Wagner Lilla: *Bessenyei, az első magyar pacifista.* Bessenyei békeszerető nyilatkozatai főként A természet világa, a Tarimenes utazása és a Beszéd az országnak tárgyáról c. műveiben szembetűnők. — Palágyi Lajos: *Reviczky Gyula önérzete.* Adat arról, hogy Reviczky keveselte a tiszteletdíjat, melyet neki egyes alkalmakkor felajánlottak. — (N. n.): *A költő húsz esztendeje.* Megemlékezés Szegedy Istvánról költői pályája huszadik évfordulóján. — Vajda János: *Négyszemközt Gelléri Andor Endrével.* Beszélgetés a fiatal íróval eddigi sorsáról és műhelytitkairól. — 9. sz. Féja Géza: *A magyar író társadalomszemlélete.* Szabó Pál, a biharugrai parasztró igazában a nagy természetidíllnek s az agráridíllnek kizengésére született. De a magyar élet társadalmi valója egyre inkább a társadalmi kritika és harc felé vezet. Látókörének tágasságára és géniuszának bátorságára jellemző, hogy a saját osztályával szemben ugyanolyan éles a kritikája, mint a többi osztályokkal szemben. — F. Zs.: *Még egyszer „filléres irodalom, vagy irodalom fillérékért“.* Ha akármelyik elszánt magyar kiadó igazi Kosztolányi- és Babits-regényeket próbálna piacra dobni 20 filléres áron, hamarosan becsukhatná a boltot. — Kemény István: *A jugoszláviai magyar irodalom válsága.* Az idő-

leges szélcesendet pár hete ismét minden eddiginél vehemensebb nyilatkozat-háború töri meg; pedig a vajdasági irodalom nem alkotott annyit a multban és nincs oly kedvező helyzete a jelenben, hogy az efféle személyeskedéseit megengedhetné magának. — Marek Antal: *A szlovenszkói betű sorsa*. A szlovenszkói magyar írók a „Kazinczy Könyv- és Lapkiadó Szövetkezet“ megerősítésén fáradoznak. Itt jelennek meg a közeljövőben a legjelentősebb szlovenszkói magyar könyvek. — L. I.: *Mit csinálnak a dunántúli trók?* Vidéki lapoknak adják regényeiket, novelláikat, a szedést eltételek, különnyomatot csináltatnak. Így készült a „Nemzedékek“ legtöbb könyve. — Faragó Sándor: *Heine és Petőfi*. Kertbeny Károly több ízben meglátogatta Párizsban a beteg Heinét s Petőfi-fordításait is bemutatva neki; kötetben megjelent Petőfi-fordításait is Heinének ajánlotta. — 11. sz. Supka Géza: *Herczeg Ferenc önarcképe*. Idézetek Herczeg Ferenc Emlékezési-ből.

Magyar Középiskola. — 1933. évf., 9—10. sz. Relkovič Neda: *A gráci egyetem legrégibb magyar hallgatói* (1586—1640). A gráci egyetem anyakönyvének biznysága szerint a magyar Szent Korona országainak területéről való hallgatók száma a négyszázat is meghaladta. A névszerinti felsorolást kísérő adatok között számos irodalomtörténeti vonatkozású is akad.

Magyar Kultúra. — 1933. évf., 9. sz. Bangha Béla: *A katolikus irodalom belső gátlásai*. Arra a kérdésre, miért nem fejlődik ki a francia modern katolikus irodalomhoz mérhető katolikus irodalom nálunk, négy okkal felel: 1. a hivatalos katolicizmus a belső erők és életértékek kultuszában a sajtó és irodalom jelentőségét nem értékeli; 2. ennek a kérdésnek intézményes mozgatóásával senki sem törődik; 3. az igazi katolikus lélek sincs bőven a katolikus sajtó és irodalom munkásaiban; 4. végül nincs meg az anyagi alapozottság. — 10. sz. Nagy Miklós: *Harsányi Lajos*. Az ötvenéves és negyedszázados írói működését ünneplő papköltő pályájának rajza. — 13—14. sz. Oláh-Vas Tamás: *A beteg költő*. A Nyugat egyik cikkének kapcsán arról elmélkedik, mennyiben katolikus Babits Mihály. A „dogmátlan katolicizmus“ emberei közé sorolja; megütözik a Mécseről mondott nyilatkozatán és beteg sóvárgásának gyógyításául az éppen Babits fordította Amor Sanctus gondolatvilágában való elmerülést ajánlja. — 15—16. sz. Nagy Miklós: *A megújuló irodalom útjai és gátjai*. Az esztergomi katolikus írónap kapcsán tisztázza a nemzeti jelleg és katolicizmus viszonyát, a tendencia és szépség kapcsolatát és a világnézet jelentőségét hangoztatja minden írói megnyilatkozásban. — 20. sz. Nagy Miklós: *Herczeg Ferenc*. A fiatal Herczeg a nyugodt polgári jólét levegőjében írja könnyű romantikájú történeteit; benső adottságai és külső körülményei a realizmus és az ebből kialakult új magyar és széppróza mesterévé teszik; megérinti a magyar politika erős rengése is. Világnézetében az impasszibilité hűvös távolsága nyilvánul meg. Irodalmi munkásságának fénykévéjéből csak a világnézet mélyebb izzása hiányzik. — Gogolák Lajos: *Juhász Gyula, a költő*. Új magyar típus, a szegedi ember jelenik meg a költészetében; a kollektív lelket keresi, ez a kollektív lélek pedig a szegedi népi katolicizmus.

Magyar Szemle. — 1933. évf., 9. sz. (szeptember). Győry János: *Új magyar folyóiratok*. Folyóiratainkból az egységes front körvonalai nagyjából már kivethetők. A társadalompolitikát közös akarattal előtérbe állítva, a baloldalt és jobboldalt egymáshoz közelebb hozva, mindenik tábor egy új magyar

alkat világnézeti hátterének kialakulásán munkálkodik. — Katona Jenő: *Két költőarc*. Szabó Lőrinc és Mécs László irodalmi arcképe. Mécs László a zavaros korban inkább önmaga körül néz, s a tömeg közé vegyül; Szabó Lőrinc viszont önmagába és művészetébe merül egyszerűen és póztalanul. Vajjon melyik lát igazabban a végtelenbe? — Máthé Elek: *Alfa és omega*. Ravasz László ily című kétkötetes prédikáció-gyűjteményének tanulmányzerű ismertetése. Ravasz László egyéniségében nincs meg a művésznek és költőnek az a páthosza, mely annyira elválaszthatatlan Prohászka egyéniségétől. Kettejük vallásosságában teljesen azonos az Isten által való elhivatás tudatossá váló megérzése, de Ravasz egész egyénisége szelidebb és szenvedélytlenebb. Az igeihirdetői felelősség nagy lelkiismereti kérdései belőle is-előtérnek, mint Schleiermacherből. De ami talán a legfontosabb megegyező vonás kettejük között: az a tartalom és forma összhangja. — 11. sz. (november). Bisztray Gyula: *Madách a színpadon*. Az Ember tragédiája színpadravitele ötletének legelső nyomát a Sürögöny c. napilap 1864 október 9-i számában találjuk. A darabot először 1883 szeptember 21-én adták elő a budapesti Nemzeti Színházban. Az első külföldi bemutató Hamburgban volt 1892 február 15-én. Berlinben, Bécsben és Prágában is előadták. A Nemzeti Színház decemberben tartja meg a mű ötszázadik előadását.

Magyar Zsidó Szemle. — 1933. évf., 5—8. sz. Zsoldos Jenő: *Kazinczy Ferenc és a zsidóság* (III.). Részletes tanulmány a nyelvújítás vezérének a zsidósághoz való viszonyáról.

Napkelet. — 1933. évf., 9. sz. Németh Antal: *Madách drámai költeményének bemutatója ötven év előtt*. Részlet a szerzőnek „Az Ember Tragédiája a színpadon“ c. sajtó alatt levő könyvéből. — 10. sz. Szinyei Ferenc: *Az öreg Arany*. A költő lélekrajza vonatkozással az Őszikék önvallomásaira és a margitszigeti tartózkodásra. — Pukánszky Kádár Jolán: *Az összehasonlító irodalomtörténet magyar feladatai*. A nyugati művelődési áramlatok áthasonulásának vizsgálata vezet rá a nemzeti lélek és alkotóerő tökéletesebb ismeretére s értékelésére.

Nyugat. — 1931. évf. 3. sz. Horvát Henrik: *Jegyzetek a versfordításról*. „Nincs fordítás az „átültetés“ értelmében, csak „utánköltés“ — „újjaköltés“ van. Az eredetivel rokon melléközöngék megszólaltatása egy másik idioma szavaival és ha kell, fogalmilag más szavainak melléközöngéivel: ez volna a fordításnak elfogadható meghatározása. — 5. sz. Móricz Zsigmond: *Az irodalom és a Faji Jelleg*. Hozzászólás ahhoz a hírlapi vitához, amely Hegedüs Lóránt és Négyesy László közt tört ki. A cikkirő Négyesy felfogását a nemzetiségről elavultnak és szűkkörűnek tartja. — Gyergyai Albert: *Ambrus Zoltán*. Méltató pályakép Ambrus Zoltán ötven éves írói jubileuma alkalmából. Ambrus az európai magyar író első és legszebb példája. Európaiassága azonban nem felszínes külföldieskedést jelent, hanem magasabb embereszményt. Másik jellemző vonása a századvégiség. — 6. sz. Móricz Zsigmond: *A magyar lélek válsága és a nemzeti irodalom kötelessége*. Polemikus válasz Négyesy Lászlónak. A mai nemzeti irodalomnak az kell, hogy a kötelessége legyen, hogy feltárja a nemzet igazi életét és segít iránymutatással a nemzet életprogramjának megteremtésében. — Kosztolányi Dezső: *Nagy Endre*. Az írónak, s főként az előadó művészeknek jellemzése. — 10. sz. Surányi Miklós: *Irodalmi életrajzok*. A magyar irodalmi

életszemlélet a forradalmak óta megfeneklett egy idejét múlt urambátyámos hyperkonzervatizmuson, amely miatt a magyar irodalom tíz esztendő óta zátonyon vesztegel. A magyar író lelke tele van oktalannal félelemmel és gyávasággal. — Németh László: *Egy új nemzedék esztétikája*. „Az 1908-as nemzedék egymástól idegen, de egymással szemben legalább következetesen elhatárolt, tiszta szellemek társasága volt. Ami az 1908-as nemzedékben tarkaság volt, a háború után fellépő írókban színzavarrá fokozódott. A fiatalok közt minden előttük járt íróból, egy-egy ragály lett. Ady-, Babits-, Móricz?-, Kassákragályok tizedeltek, Szabó Dezső tömegtemetőket töltött meg.“ Az utánuk következő nemzedék két hulláma közül különösen az 1925 után fellépők már alaposabban szenvedték át az érzés kínját. Ezek közül a legkiválóbbak Pap Károly és Erdélyi József. Munkásságukban ízléserokosság lappang. — 11. sz. Németh Antal: *Ars Poetica*. A költő új terv szerint új arányba állítja a régi világ elemeit, ez az ő alkotása. Az alkotás első sorban kompozíció. Ennek pedig legmagasabb oronzatát jelenti a dráma. — 12. sz. Németh Antal: *Az irodalom önkormányzata*. Irodalmi műre csak irodalmi mértéket lehet alkalmazni, az esztétika az írók egyetlen méltó politikai hatósága is. — 13. sz. Németh László: *Erdélyi József*. Írói arckép. „Erdélyt megőrizte ízlése a Petőfi és Arany epigonok s a haszontalan népdalok renyhítő népiességétől.“ Ő áttört a népies költészet kopár külső kérgén s élő rétegekből táplálkozott. — 14. sz. Németh László: *Pap Károly*. Írói arckép. Munkásságának középpontjában a jézusi eszme áll. Ez irányú alkotásaival a regényt a parabola szellemében újra költötte. — Schöpflin Aladár: *A Fáklya Amerikában*. Az értekező kimutatja, hogy Móricz Zsigmondnak angol nyelvű regénykiadása meg van csonkítva, egyharmada az eredeti terjedelmének. A fordító olyan részeket hagyott ki, amelyek nélkül a főhős lény s az egész regény értelme érthetetlenül lesz. — 15. sz. Tersánszky J. Jenő: *Kafka Margit*. Személyes emlékezés Kafka Margitra. — Németh László: *Illyés Gyula*. Írói arckép. „Illyés Gyula, ahogy ma látjuk, kissé szétfolyó költő. Nincs egy uralkodó indulata, nem szállta meg egy elhatalmasodó eszme.“ — 16. sz. Németh László: *Szabó Lőrinc*. Írói arckép. Szabó Lőrinc kitűnő műfordító. Költészetében eleinte uralkodik a virtuozitás. Későbbi fejlődése folyamán lírája „a gondolkozás fájdalomának a lírája“. — 17. sz. Schöpflin Aladár: *Kazinczy emléke*. „Kazinczy született esztéta volt s minden törekvése arra irányult, hogy az esztétikai szépséget meghonosítsa Magyarországon.“ — Németh László: *Tamási Aron*. Írói arckép. „Fellépésekor nagy újdonságnak hatott, az a naív könnyűsége, mellyel a valóságot és az irrealitást kiverni tudta.“ Jobb novellairó, mint regényköltő. — 18–19. sz. Babits Mihály: *Szellemtörténet*. Allándóan kísért a vesztély, hogy a szellemtörténet szellemenként önkényesen, önmön intuíciójával lát bele a kollektív szellem egységébe. A szellemtörténeti jelentőség mellett elhalványodik az egyéniség kiemelése, s az esztétikai érték hangsúlya. Azonkívül nagy hibája, hogy csak a változó koreszméket látja. — Németh László: *Izlésproblémák a kritikában*. A kortárs-kritikusok közül a szerzőt a legkomolyabban Halász Gábor foglalkoztatja. Szekfü Gyula óta talán az egyetlen, akiben a tudós- és művésztermészet szerencsésen kereszteződött. — 20. sz. Hevesi András: *Kazinczy példája*. A szerző Kazinczy irodalmi lelkiségének megrajzolása után arra a következtetésre jut, hogy Kazinczy inkább a civilizáció szerelmese volt, mintsem irodalmi diktátor. — Németh László: *Klasszicizmus?* A szerző eddigi tanulmányainak összefoglalását adja.

Az előző kor az egyéniség esztétikájának ideje volt, ma a mű-esztétika felé kezdünk hajolni, melyben a szellem nem a tarkaság luxusa többé. Ilyen értelemben klasszikusnak mondható korunk, amint klasszikus minden olyan kor, amely az egyénitől a közös, a különöstől az általános, a szabadságtól a törvény felé fordul. — 21. sz. Németh László: *Osváth Ernő*. Pályájának legnagyobb jelentősége, hogy hatni akart és tudott azokra, akik az írást tartották a legnagyobb dolognak a világon, s emberkutató volt. — 22. sz. Tersánszky J. Jenő: *Az ifjú Tóth Arpád*. Személyes jellegű emlékezés. — 24. sz. Móricz Zsigmond: *Arany János írói bátorsága*. „Arany csak két ízben volt ifjú és bátor és szabad ember: Az elveszett alkotmányban és az Őszikékben. Ott politikai, itt emberi bátorsága nyilatkozott meg.“ — Mohácsi Jenő: *Irodalmi szabadság: egészséges nép*. Csak az a nép lehet igazán egészséges, melynek irodalma szabad. A pszichoanalízis szempontjai is szolgálhatják az irodalmat. Ezek pedig azt mondják, hogy a gátlások, az őszinteséghiányok az egyes embert csakúgy, mint a népet, a neurózis betegévé teszik. — *Szellemtörténet*. Fülep Lajos és Kardos László hozzászólásai Babits Mihály rezignált hangú tanulmányához. — 1932. évf. 1. sz. Móricz Zsigmond: *Huszonöt év*. Esmélkedés a Nyugat huszonötéves jubileuma alkalmából. — Szász Zoltán: *Az író a keresztútúzenben*. A hatvanhét utáni irodalom a maihoz viszonyítva a szellemi szabadság korszaka volt. — 2. sz. Babits Mihály: *A Nyugat régen és most*. Előadás a Nyugat huszonötéves évfordulójának emlékünnepe. — Ugyane számban Schöpflin Aladár, Laczkó Géza, Tersánszky J. Jenő, Pap Károly, Gelléri A. Endre és Németh László személyes emlékeiket újítják fel arról, hogy lettek a Nyugat íróivá. — *Szellemtörténet*. Váczy Péter és Joó Tibor folytatolagos hozzászólásai Babits ismeretes tanulmányához. — 3. sz. Kosztolányi Dezső: *Író és bátorság*. Válasz Móricz Zsigmondnak. A szerző szembeszáll Móricz megállapításaival. Tagadja azt, hogy Arany az Elveszett alkotmány megjelenése után irányt változtatott volna. avagy hogy a bécsi körök elnézését, vagy később a Deák-kormány kegyét élvezte volna. — 4. sz. Debreczeni István: *Hogy lett Arany gazdag ember?* Arany János birtokvásárlásának története. — 5. sz. Palágyi Lajos: *Arany János és nép-nemzeti iskola*. A nép-nemzeti irány Arany életében, főleg pedig halála után uralomra jutott a magyar szellemi és politikai élet egész vonalán. — Komlós Aladár: *A líra fordulóján*. A szubjektivizmus kora felrissziti a lírát. De ha sokáig tart, s a vers a maga szükségszerű formái helyett egyedül az élményt követi, elsorvad a költemény versszerűsége. Ma a líra új fordulójánál vagyunk. A naturalizmuson túlestünk s helyette a formákhoz kezdünk visszatérni. — 6. sz. Schöpflin Aladár: *Ambrus Zoltán*. Halála alkalmából azt a kérdést veti fel, hogy milyen viszonyban volt Ambrus a közönséggel. „Lényének passzivitása átáramlott írásaiba s passzívva tette iránta az embereket.“ — Földi Mihály: *Író a válságban*. „A könyv ma ipari termék. Nem elég ma a tehetség, gyöngye ma minden zsenialitás. Hit kell belé, hogy éljen és hasson.“ — Móricz Zsigmond: *Légrády Imre*. Szerkesztői jellemének rajza. — 8. sz. Ambrus Zoltán: *Legendák és tények*. A kiváló író posthumus írása. Adyra és Reviczkyre vonatkozó emlékezések. — 11. sz. Elek Artur: *Szini Gyula*. Az elhunyt író pályájának méltatása. — Schöpflin Aladár: *Az irodalom és a konzulok*. Az irodalom szabad és bátor hitvallásának elvi hangsúlyozása és védelme. — Révész Béla: *Ady útja az Ady versig*. Ady és Léda találkozásának előzetes története. — 12. sz. Ayala: *Az irodalmi stílusról*. „A stílus isteni valami, rejtélyes, szembe-

szökő, és utánozhatatlan tulajdonság.“ — Móricz Zsigmond: *Hevesi Sándor*. Rendezői művészetének jellemképe. — 13—14. sz. Makkai Sándor: *Zord idő*. „Kemény a legizgalmasabb és legérdekesebb elbeszélőnk.“ — Ady Lajos: *Révész Béla cikkéhez*. Vita Révész cikkének némely adatával. — 15—16. sz. Komlós Aladár: *A kritikus problémája*. Ma nincs kész mérték, amellyel a műalkotást értékelhetjük. Talán legtovább segít bennünket az a kritika, melyet a törvényhozói szubjektivitás jellemez, s amely inkább megértésre, mint ítélkezésre törekszik. — Révész Béla: *Ady Lajos megjegyzései*. Eszrevétel Ady válaszára. — 17. sz. Ady Lajos: *Révész Béla megjegyzései*. Ady viszontválasza Révésznek. — 18. sz. Schöpflin Aladár: *Baksay Sándor*. A századik évforduló alkalmából Baksay Sándor jellemzése. „Őt lehet odaállítani a magyar realista elbeszélés kezdőpontjára. Ebben van Baksay legfőbb történeti jelentősége.“ — 20. sz. Schöpflin Aladár: *Arany*. „Ma inkább az érdekel bennünket, ami Aranyban a kortól függetlenül saját tulajdona.“ — Kárpáti Aurél: *Arany — a tanárok kezén*. Vádoló cikk a tanárok ellen, mert Arany költészetéről s egyéniségéről állítólag megtévesztő képet rajzolnak az ifjúság elé. — Illyés Gyula: *A magára maradt költő*. „Arany a maga területén, a maga világában átéli azt, amibe nyugati kortársai akkor, vagy csak később kóstoltak bele: a szellem magányát.“ — *Arany János családja levelezéséből*. Eddig ismeretlen levelek közlése. — 21. sz. *Arany a tanárok kezén*. Polemikus válasz Székely Józseftől és Balassa Józseftől Kárpáti Aurél vádjaira. — 22. sz. Móricz Zsigmond: *Karinty Frigyes írói arcképe*. „Erdekesége abban van, hogy sohasem viccel s mégis ő az, aki a legtöbb nevetést és állandó kellemes és derűs szórakozást jelent.“ — 23. sz. Palágyi Lajos: *Arany János és Vajda János*. Arany nép-nemzeti iskolájának Vajda volt a legharcosabb ellenfele. Ennek irodalmi úton is kifejezést adott a *Megnyugvás* című költeményben. A kettőjük közti elvi ellentétnek volt bizonyos felekezeti oka is. — 24. sz. Rubinyi Mózes: *Az Arany-Vajda polémiához*. Az Arany és Vajda közti rossz viszony kezdeményezője Vajda volt, aki e támadások ellenére sem tudott Arany költői hatása alól szabadulni. — 1933. 2. sz. Kodály Zoltán: *Vallomás*. Pályatörténeti előadás a szerzőnek a magyar népzene területén végzett munkájáról. Már Arany János is megmondta, hogy jambusra vagy trocheusra nem lehet magyar dallamot írni, mert ha megzenésítjük, idegen dallamok jönnek ki belőle. Akik mégis megpróbáltak magasabbigényű magyar dalt írni, majdnem legyőzhetetlen nehézségekkel állottak szemben. Az út hosszú volt, meg kellett ismerni és meg kellett tanulni a népdal formakincseit és csak azután lehetett óvatosan megkísérelni nem magyar versformájú versre is olyan dallamot írni, amely nem ellenkezik a magyar nyelv természetes dallamirányával. És itt kiderült, hogy a görög-latin formák még közelebb állnak a magyar nyelv természetéhez, mert egyenlőtlén és változatosabb szótagcsoportokat szolgáltattak, mint a jambus vagy trocheus. Így hát bármilyen valószínűtlennek hangozzék is, együgyű magyarok énekeiből kellett elsajátítani, hogyan lehetne megzenésíteni a magyar irodalom egy-egy legremekőbb alkotását. — Móricz Zsigmond: *Népköltési gyűjtő*. Személyes emlékezés az írónak ifjúkori népdal-gyűjtéséről s ezzel kapcsolatban szerzett népismeretéről, amely későbbi írói pályájára eldöntő befolyást gyakorolt. — Németh Andor: *Kassák Lajosról*. „Nem esztétahangulatok kifejezésére törekszik, hanem a maga valóságát akarja esztétikai valórré nemesíteni. Kassák a nemzetközi proletariátus szellemi státusát tükrözi vissza, amennyire az szépirodalmi alkotásokban vissza-

tükrözödhettek.“ — Schöpflin Aladár: *Négyesy László*. „Egyes részlettanulmányai megoldották vagy legalább a megoldáshoz közelebb vitték a magyar irodalom néhány régi problémáját, néhány új problémát is vetett fel. Egyébként a magyar irodalom multjának azt a képét, amelyet mesterei — Gyulai Pál és még inkább Beöthy Zsolt — hagytak rá, inkább csak bővítette, csinosította, de lényeges változtatást nem végzett rajta.“ — 3. sz. Kosztolányi Dezső: *Karinthy torzító művészete*. Karinthy szatirikus tehetségének az Est Hármas-könyvében megjelent irodalmi torzképei nyomán adott értékelése. — 4. sz. Móricz Zsigmond: *Ady Endre napja*. Visszapillantás a szerző Adyval kötött barátságának, együttlétének emlékeire. — 5. sz. Schöpflin Aladár: *Nyelvművelés*. A nyelvtisztaságra törekvő új purizmusnak nem lesz lényeges eredménye abban a munkájában, amellyel olyan idegen szavak magyaryarítására törekszik, amelyek a kultúrának nemzetközi fogalomnyelvéből valók. Az Akadémia nyelvművelő bizottságának inkább arra a veszedelemre kellene gondolnia, amely az elszakított területeken fenyegeti a nyelv egységét. — *Vajda János rölegénysége és mézeshetei*. Vajda János özvegye naplójának ismertetése. — Laczkó Géza: *Miért nem kell Párizsnak a magyar irodalom?* A cikkben szereplő egyik párizsi magyar hölgy így felel a feltett kérdésre: Amit maguk írnak otthon, azt a világ bármilyen nyelvén meg lehetne írni. Önök, magyar írók, nem elég magyarok. Beszükjárása európai, mondatfűzésük német, eszméik francia, csak épp a nyelviük magyar. Ezért aztán igazán nem érdemes magyarul írni s túlságos erőfeszítést kérne az a franciáktól, aki azt kívánna tőlük, hogy a nemzetközi európai irodalom mindenütt egyforma termékeit épp magyarból fordítsák franciára, mikor nekik könnyebb angolból, spanyolból, vagy németből dolgozni.“ — Rédey Tivadar: *Kortárs költők, kortárs kritika*. A valódi avatottság nélkül gyakorolt kritika a maga szellemének közepszerúségéből nyomban levizsgázik, midőn a saját korának eszméin és „világnézet“-én nem felülemelkedve, hanem azokba belgabalyodva s a büszkén élvezett „modernség“-ben sütkérezve nézi a művészt jelenségeit s azokra legfőbb, majdnem kizárólagos értékmérőül a *maiságot* alkalmazza. — 6. sz. Illés Endre: *A történelmi regény konjunktúrája*. A naturalizmus napja még nem szállott le nálunk. Az újabban fellendült történelmi regényirodalom nem jelenti a külföldön a naturalizmust felváltó neoromantikát. Mőgöttük nem él s nem hat semmilyen egységes szellem összefogó ereje. — 7. sz. Kárpáti Aurél: *Elefántcsonttorony vagy lövészárók*. Az elefántcsonttorony jelentése nem az, hogy az író elvonul az életből, hanem az, hogy az író korának jelenségeivel szemben megőrzi szabadságát és függetlenségét. Sokkal nagyobb veszedelme az irodalomnak a propaganda irodalom, amely az irodalmat a korviszonyok függvényévé alázza. — Illyés Gyula: *Katolikus költészet*. A század elején fellépő Harsányi Lajos és Sik Sándor kötetesetere a korabeli költői áramlatok nagyobb befolyást gyakorolnak, mint az egyháziak s nincs hatásuk az utánuk jövő nemzedékre. Az újabb nemzedékből csak Kocsis László és Mécs László figyelemreméltóak. Kettőjük közül Kocsis természete áll közelebb a katolicizmus világához. — 8. sz. Schöpflin Aladár: *Nyelvművelés*. Válasz Kosztolányi Dezsőnek a purizmus kérdésében felvetődött vitában: A fölösleges idegen szavak halmozása műveletlenség, de az idegen szavak elleni általános irtóháború a gondolkodás szabadsága ellen irányul. — 9. sz. Kosztolányi Dezső: *Nyelvművelés*. Válasz Schöpflin Aladárnak. „A hiba gyökere ott van, hogy idegen nyelvekre sandítunk s azokon gondolkozunk, amikor magyarul

írunk. El kell felednünk ilyenkor az idegen nyelveket. Akkor semmi sem hiányzik, gondolkodásunk pedig pontos lesz, kifejezésünk szabatos.“ — Schöpflin Aladár: *Kozma Andor*. „Politikus költő volt és a politikusok költője. Tiszta líra ritkán s akkor is kevés híron csengett Kozma hangszerén. Ő volt a XIX. század szelleméből lelkedzett utolsó költő irodalmunkban.“ — Babits Mihály: *Katholikus költészet*. Illyés Gyula tanulmányához fűzött reflexiók. Más az irodalmi és más az egyházi katolicizmus. Minden nagy vallási költészetben óhatatlanul valami katolikus szín ömlik el még akkor is, ha protestáns ember írta, mint Ady Isten-verseit, míg a kimondottan protestáns költészet nehezen tagadhat meg valami regionális és felekezeti színt. — 10—11. sz. Babits Mihály: *Könyvpropaganda és könyvégetés*. Kritikai reflexiók a berlini könyvégetéshöz és magyar könyvnaphoz. — Hevesi András: *A boulevard*. A francia forradalom utáni irodalom történet-szociológiai rajza, s ezzel kapcsolatban a magyar irodalom rokonjelenségeinek érintése. „A magyar irodalom legeurópaibb pillanata átlagszínvonalában a századvég volt: az első és mindmáig egyetlen kísérlet nagyvilági hang és légkör teremtésére.“ — Ambrus Zoltán: *Irodalmi kölcsönzés*. Riedl Frigyes hagyatékából a Magyar Nemzeti Múzeum birtokába került levél közzlése. Ambrus Zoltán tiltakozik benne azon vád ellen, hogy műveiben más íróktól vett át motívumokat (egyetlen tárcanovella esetét kivéve, melynek egész története van), „soha se írtam meg másoktól hallott történeteket, se fantaszti-kumokat, hanem még fantasztiikumok formájában is: csakis csupa látott dolgot.“ — Schöpflin Aladár: *Krudy Gyula*. „Romantikus volt Krudy, de a romantikája is saját alkotása volt, egy különleges hangulati állapot.“ — Tamás Ernő: *Gárdonyi Géza, a költő*. „Gárdonyi, mint költő, a Karácsonyi álom című botleheemes játékban teljeseedett.“ — Babits Mihály: *Jászai-Horváth Elemér*. „Egynéhány verseskönyve jelent meg, izléses, formailag virtuóz, tradicionális hangú, de belső küzdelmeket titkoló versekkel“. — György Oszkár: *Palágyi Lajosról*. „P. tehetsége nem akadémiai díjakat nyert elbeszélő költeményekben és verses drámákban emelkedett legmagasabbra; nagyvonalúsága, bölcselő készsége a szatírban találta meg törhetetlen kibontakozását.“ — Gyergyai Albert: *Katholikus költészet*. Kritikai válasz Illyés Gyula hasonló tárgyú nagy ellenmondásokat keltő tanulmányára, egyben védelem is Prohászka megítélésével szemben.

Pásztortűz. — 1933. évf., 18. sz. Kenedy Géza: *Herczeg Ferenc pályakezdése*. Adatok az ünnepezt jeles író ifjúkorához. — 20. sz. Császár Elemér: *Az Ember Tragédiájának világnézete*. A dráma pesszimizmusa feloldódik a költő optimizmusában.

Protestáns Szemle. — 1933. évf., 8—9. sz. Madai Gyula: *Szabolcska*. Pályafutásában, ha azt kora mozgalmainak távlatába állítjuk bele, kétség-telenül fel lehet ismerni a küldetészerűség glóriáját. — 10. sz. Kardos Albert: *Az ember tragédiája és a zoltárkönyv*. „Az ember tragédiája“ verssorai közé zoltársorokat is iktatott a költő, még pedig a VII. színben a XXII. és XXXV. zoltárt: a Károlyi-biblia nyomán. E körülmény is bizonyítja, hogy Madách-ban teljes volt a költői céltudatosság, nemcsak egész remekműve elgondolásában, hanem a kisebb részek kigondolásában is. — 11. sz. Gulyás Pál: *Oláh Gábor*. Oláh Gábor indulása egybeesik a Nyugat-nemzedék föllépésével. Az Arany Jánosi és Petőfi-hagyományokból nő ki s cleinte ezeknek a hagyomá-

nyoknak epigonja. Pályája feltűnő példa arra, hogy a tehetségek keretek közé vannak szorítva s e keretek nélkül ki vannak téve a legnagyobb tévelygéseknek. További sorsa, mint alkotóé, attól függ, mennyire képes magáralálásának következményeit levonni, azaz, jellegzetességét föl tudja-e fokozni autonóm műalkotássá. — Mályusz Elemér: *Szellemtörténet a helyi monográfiában*. Az a szellemtörténeti okoskodás, amely mit sem törődik az adatokkal, amely lenézi a kütfőismeretet és levéltári kutatásokat, csak haszonnélküli játék.

Tanu. — 1933. évf., 6. sz. Németh László: *Hiányzó arcképek*. Csáth Géza, Kaffka Margit, Füst Milán, Juhász Gyula és Kodolányi János irodalmi munkásságának rövid, egyéni színű méltatása.

Theológiai Szemle. — 1933. évf., 1–2. sz. Révész Imre: *Kálvin legelső magyar támadója Draskovich György és Confessziója*. Draskovich György, Fráter György unokaöccse, a későbbi pécsi püspök, páduai tanulmányai idején, 1551-ben egy Confesszió c. — 24 lapra terjedő —, latinnyelvű nyomtatványt tett közzé. E műben Draskovich Kálvinnak úrvacsorai fejtegetésével vitázik s az a főjelentősége, hogy egyik legelső terméke a magyar eredetű ellenreformációs irodalomnak. — Révész Imre: *Bucer Márton és a magyar reformáció*. A lutheri és kálvini úrvacsorát egyeztetni próbáló Bucer Márton (1491–1551) strassburgi reformátor Confessio című latin munkája 1550-ben Heltai Ferenc kiadásában Magyarországon is megjelent. A Bucer nagy, tiszta Concordia-álmának a XVI. század Magyarországon éppoly kevésbé adatott meg testet ölténie, mint a külföldön.

Új Idők. — 1933. évf., 39. sz. (Ünnepi szám a hetvenéves Herczeg Ferenc tiszteletére, sok képpel.) Herczeg Ferenc édesanyja: *A Feri*. — Herczeg Ferenc: *Az én édesapám*. Ifjúkori emlékek. — *Herczeg Ferenc emlékezéseiből*. Mutatvány a szerző több kötetre tervezett emlékiratainak Várhegy c. most megjelent első kötetéből. „Ez a könyv arra való, hogy rendet teremtsék visszamaradó alkatrészeim közt.” — *Epizódok Herczeg Ferenc életéből*. Adománszerű esetek közlése. — Lyka Károly: *A badacsonyi pincekép*. Herczeg Ferenc festői kísérleteiről. — Farkas Imre: *A mosolygó Herczeg Ferenc*. Tréfás esetek.

Ungarischer Jahrbücher. — 1933. évf., 1–2. sz. Dezső v. Keresztúry: *Die neueste ungarische Literatur (1914–1933)*. Az utóbbi húsz év magyar irodalmának áttekintése különös tekintettel a fejlődést befolyásoló külső és belső tényezőkre. — Gusztáv Gratz: *Graf Albert Apponyi*. Az elhunyt jeles államférfiú egyéniségének nekrológszerű méltatása.

Vasárnap. (Arad.) — 1933. évf., 14. sz. Alszeghy Zsolt: *A katolikus irodalomtörténet*. (A budapesti katolikus főiskolán tartott előadássorozat bevezető előadásának vázlat.) Az irodalomtörténet katolikus jellegét két mozzanat szabja meg: egyrészt a fejlődést vizsgáló tudós katolikus lelke. másrészt annak a közönségnek katolikus lelke, amelyhez szól. — 16. sz. Göbl László: *Nemzetkép az irodalomban*. Azokról a nemzetekről alakul ki határozott kép valamely irodalomban, melyekkel az illető nép huzamosabb történelmi, politikai, társadalmi kapcsolatban állott (például a magyar a némettel, olasszal stb.). — 19., 20., 21. sz. Berényi László: *Régi magyar műkincsek*. (A sümegi Darnay-múzeum ismertetése.) — 22. sz. Fischer Aladár: *Herczeg Ferenc hetven éve*. Herczeg Ferenc volt patak, volt folyó, s aztán tenger. De pocsolya nem volt. A lópban is a virágot látta meg.

II. Hirlapok.

Budai Napló. — 1933. évf., augusztus 17. Mazsáry Béla: *Jókai-operett a Budai Népszínházban*. 1869-ben adták elő a Budai Népszínházban Jókainak „A sörfőző“ c. humoros elbeszéléséből készült látványos szindarabját a „Hornycsék Vendel és Hanzli diák“ c. operettet. Zenéjét Kaczér Ferenc, a Budai Népszínház karmestere írta. A darab mindössze nyolc előadást ért meg.

Budapesti Hirlap. — 1933. évf., 211. sz. Bibó Lajos: *Herczeg Ferenc*. Meleghangú megemlékezés, utalással a hetvenedik születésnapját ünneplő nagy íróval való beszélgetésre. — Buday Barna: *Könyvek a polcon*. A java fiatal íróknak módot kell adnunk arra, hogy utazzanak, benyomásokat gyűjtessenek és a megtermékenyült magyar föld foglalja le azt az irodalmi tempomot, amely ma tele van idegen bálványokkal. — Bertalan István: „*Szegedi fiatalok*“ megkezdték a népköltési remek gyűjtését. Adatközlés. A „*Szegedi fiatalok*“ nem korlátozzák gyűjtőmunkájukat a szegedi tanyákra. Közülök Ortutay Gyula bejárja a Nyírséget, a másik homokos vidéket s szép csokrot szed össze.

Debreceni Független Ujság. — 1933. évf. 261. sz. Kardos Albert: *Csokonai és Szabolcska*. A nemrég elhunyt Szabolcska Mihály lelkes híve volt a Csokonai-kultusznak. Több versében dicsőíti „A tihanyi echohoz“ szerzőjét s ezenkívül — gyűjtés útján — ő gondoskodott Csokonai vassíremlékének díszes bekerítettéséről.

Magyarország. — 1933. évf., 194. sz. Thury Lajos: „*Az ember tragédiája*“ a szegedi Dóm-téren. Hosszabb, napihírszerű beszámoló Madách művének 1933. augusztus 26-án, Szegeden, a fogadalmi templom előtt tartott szabadtéri előadásáról. „Hont Ferenc, a rendező, óriási munkát végzett... nehéz volna megállapítani, hogy egészében valami újat... tudott volna megvalósítani és ez nem csekély hiányossága a produkciónak.“ — 205. sz. Babay József: *Egy nap Herczeg Ferenc badacsonyi kirádján* (A hetvenéves Herczeg Ferenc arca.) Hosszabb, tárcaszerű tudósítás, melyből kitűnik, hogy a jubiláló író több kötetre tervezett emlékiratának első, Várhegy c. kötete már sajtó alatt van. Érdekes adat, hogy Herczeg gyermekkorában festőnek készült. Kitűnő rajzoló volt... és most hosszú évtizedek után esethez nyúlt. Mintegy tizenhat tőle rajzolt mulatságos alak színesedik badacsonyi háza pincéjének falán. Fehértemplomi diákkorából újabban előkerült egy 1500 soros, hexameterekben írt humoros eposza. Hőse: Berci, hősnője Berciász. — *Tinódi Lantos Sebestyén emlékezete*. Napihír arról, hogy Sárvár városa Tinódinak emlékművet emelt. A felavatódát a Faludi F.-irodalmi társaság felkérésére Vályi Nagy Géza írta. — Balla Borisz: *Egy korszak végén*. Szélgjegyzetek Molnár Ferenc irodalmi jelentőségéről a „Zenélő angyal“ c. regényének megjelenése alkalmából. — 220. sz. Herczeg Ferenc: *A Gyurkovics-lányok*. Tárcaszerű cikk arról, hogy kik szolgáltak a szerzőnek mintakul a címben jelzett munkája megírásakor. — 241. sz. Dóczy Jenő: *Költőzseni és pszichiatríá*. Kérelem Nyiró Gyulához, hogy „maradjon meg pszichiatrnek s ha úgy tetszik, foglalkozzék az elmebeteg verseivel, de e beteg dilettantizmust ne hasonlítsa össze legnagyobb költőink alkotásaival“. — 245. sz. Milotay István: *A tizenkettedik óra*. Vezércikk Zilahy Lajos azonos című, a Magyar Színházban előadott új darabjáról. (Zilahy feleletét l. a Pesti

Napló 1933. évf., 246. sz.-ban.) — 246. sz. Palasovszky Béla: *Mikes úr is elmegy*. Szépprózai hangulatkép Mikes Kelemen végső napjairól.

Nemzeti Újság. — 1933. évf., szeptember 10. Újvárossy Fedor: *Petőfi német levele és ismeretlen verse*. Egy, állítólag Petőfitől, 1843-ból, kecskeméti tartózkodása idejéből való, színlapkihordói minőségében írt négy soros, Búcsúzó c. vers.

Pesti Hírlap. — 1933. évf., július 16. Tamás Ernő: *Jászai Mari ismeretlen levelei Reviczky Gyulához*. Adatközlés.

Pesti Napló. — 1933 április 2. Vályi Félix: *Kőrösi Csoma Sándor szentté avatása Japánban*. A nagy magyar tudós bevonult a buddhista szentek sorába. Japán állami hatóságai, főpapsága és tudósai hatalmas emlékünneppel avatták szentté s a tokiói egyetemen elhelyezték szobrát Buddha oltára elé. — Május 21. Lengyel Zoltán: *Adyról*. Néhány személyes emlék a költőről és a zilahi népről. — Július 9. Fallenbüchl Tivadarné Ambrus Gizella: *Ambrus Zoltán tróasztalából*. Az író több kiadatlan följegyzésének közlése.

Ujság. — 1933 május 28. Reichard Pirooska: *Vajda János ismeretlen levelei*. Ezeket a leveleket a költő második felesége, Bartos Róza, úgy elrejtette, hogy egyelőre nem lehet nyomukra akadni. — Június 11. Tabéry Géza: *Egy pár bepiszkolt lakkcipő*. Madách Imréné Fráter Erzsébet utolsó éveiről. A családjából kirekesztett boldogtalan nő szörnyű nyomorban halt meg Nagyváradon.